

TENEBRIO MOLITOR LICHINKASIDAN OLINGAN YOG'NING MIKROBIOLOGIK TAHLILI

¹Mirakbarova Moxira Alisherovna., ²Xo`jamshukurov Nortoji Abduxalikovich.,

²Otajonov Asadbek Shonazar o`g`li., ³Abdullayev Xurshid Odiljon o`g`li.,

⁴Abdutilibov Muhriddin Zuhridin o`g`li.

¹Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti., ²Toshkent kimyo-texnologiya instituti., ³O`zRes FA Mikrobiologiya instituti., ⁴Andijon davlat universiteti

Maqola haqida ma'lumot

Qabul qilingan: 27.05.2024

Qayta qabul : 29.05.2024

Saytda mavjud : 30.05.2024

Muallif (lar)

M.A.Mirakbarova.

***Xo`jamshukurov N.A.**

Otajonov A.Sh.

Abdullayev A.O.

Abdutilibov M.Z

Muallif bilan aloqa

<https://orcid.org/0000-0001-7807-4737>

nkhujamshukurov@mail.ru

© M.A.Mirakbarova va boshqalar

UNIVERSAL xalqaro ilmiy jurnal

Ochiq ma'lumotlar:

<https://universaljurnal.uz/index.php/jurnal>

Maxfiylik bayonoti

Materialni istalgan vosita yoki formatda nusxalash va qayta tarqatish hamda maqoladan to'g'ri iqtibos keltirish va litsenziyasini ko'rsatish sharti bilan istalgan maqsadda foydalanish mumkin.

Annotatsiya: Ushbu maqolada Tenebrio molitor lichinkasining turli xil ozuqa muhitlarida o'sish sharoitlari o'rganish natijalari keltirilgan. Oziq ovqat tarmoqlari uchun kelajakda tabiiy ozuqa maxsulotlarini hosil qilishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi. Respublikamizning turli hududlarida yetishtirish imkoniyati mavjud bo'ladi. Olingan maxsulotlar chorvachilik va parrandachilikda muhim ozuqa hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Tenebrio molitor lichinkalari, Pseudomonas agar Agar Saburo, dexostrous bersa Saburo.

Аннотация: В статье представлены результаты изучения условий роста личинок Tenebrio molitor в различных питательных средах. В будущем оно послужит важным источником производства натуральных продуктов питания для пищевой промышленности. Можно будет выращивать в разных регионах нашей республики. Полученная продукция является важным кормом для животноводства и птицеводства.

Ключевые слова: личинки Tenebrio molitor, Pseudomonas agar Agar Saburo, dexostrous bersa Saburo.

Abstract: The article presents the results of a study of the growth conditions of Tenebrio molitor larvae in various nutrient media. In the future, it will serve as an important source of natural food production for the food industry. It will be possible to grow in different regions of our republic. The resulting products are important feed for livestock and poultry farming.

Key words: Tenebrio molitor larvae, Pseudomonas Sabouraud agar, right-sided Sabouraud bersa.

Jahonda chorvachilik eng mahsuldor sohalardan biri hisoblanib, barcha ishlab chiqariladigan mahsulotlarning 35 foizi, qishloq xo'jaligi mahsulotlaridan esa 75 foizi mazkur soha rivojlanishiga sarflanmoqda. Jumladan, chorvachilik, parrandachilik va baliqchilik sohalari uchun asosiy oziqa mahsulotlari hisoblangan donli ekinlardan foydalanilmoqda. Bu esa donli ekinlarni yetishtirish insonlar ehtiyoji bilan bir qatorda, ular asosida ozuqa emlarini ishlab chiqarishni ham hisobga olgan holda juda katta miqdordagi zahira resurslarini talab qilmoqda. Jumladan, dunyo bo'yicha go'sht mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini 200 mln. tonnadan oshirishni va 470 mln.tonnaga yetkazish kerakligi hisobga olsak, hozirda 2,1 mlrd. tonna bug'doy yetishtirilayotgan bo'lsa, bu

ko'rsatkichni kamida yiliga 3,0 mlrd. tonnadan oshirish lozim bo'ladi.

Shu boisdan, ozuqabop hasharot turlarini ozuqaviy qiymatiga ko'ra saralash, ularni sanoat asosida etishtirish texnologiyasini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu masalalarning to'laqonli ilmiy va amaliy asoslab berilishi kelgusida chorvachilik, parrandachilik va baliqchilik tarmoqlarini tannarxi arzon, ishlab chiqarish jarayoni qulay, abiotik va biotik omillarga bog'liq bo'lmagan hamda ozuqaviy qiymati yuqori bo'lgan ozuqa emi bilan uzluksiz ta'minlash imkonini beradi. Shu sababli Tenebrio molitor lichinkasidan olingan yog'ni tahlil qilish dolzarb masalalarni hal qilishda muhim ob'ekt hisoblanadi.

Pseudomonas agar asosi Pseudomonas CN Agar bazasi ISO 11133/ISO 16266 standarti yordamida tayyorlangan:

№	Tarkibi	gram/litr
1.	Bakteriologik agar	13,0
2.	Pepton	16,0
3.	Naliditsik kislota	0,015
4.	Kaliy sulfat (K ₂ SO ₄)	10,0
5.	Cetrimide	0,2
6.	Magniy xlorid (MgCl ₂)	1,4
7.	Gidrolizlangan kazein	10,0

Yakuniy pH qiymati 25 ° C da 7,1± 0,2

Ushbu ISO 11133/ISO 16266 standart ozuqa muhit sifatini ta'minlash bilan bog'liq shartlarni belgilaydi, shuningdek, oziq-ovqat, hayvon yemlari, oziq-ovqat va hayvonlar uchun ozuqa ishlab chiqarish maydonlaridan atrof-muhit namunalari, shuningdek, barcha turdagi suvlarni mikrobiologik tahlil qilish uchun mo'ljallangan madaniy muhitlarni tayyorlashga qo'yiladigan talablarni belgilaydi.

Iste'mol qilish uchun mo'ljallangan yoki oziq-ovqat ishlab chiqarishda foydalaniladi. Ushbu talablar mikrobiologik tahlillarni o'tkazadigan laboratoriyalarda foydalanish uchun tayyorlangan barcha turdagi ozuqa muhitlarga taalluqlidir. Ushbu standart shuningdek, madaniy muhitning ishlash xususiyatlarini (ishlash testlari) aniqlash mezonlarini belgilaydi va usullarini tavsiflaydi.

Pseudomonas agar ozuqa muhitini tayyorlash:

50,6 g muhitni 1 litr distillangan suvda 10 ml glitserin qo'shilib suyultirildi. So'ngra eritma yaxshilab aralashiriladi va qizdirilib qaynatib olinadi., To'liq eritmaguncha bir daqiqa qaynatib olinadi. Eritmaning harorati 121 °C da 15 daqiqa davomida Stegler VK-75 (75 l) Bug' sterilizator avtoklavda sterilizatsiya qilib olindi. Sterilizatsiya tugagach eritmaning harorati 45-50 °C gacha sovitib, yaxshilab aralashiriladi va kamida 5 mm qalinlikdagi agar qatlamini olish uchun steril Petri idishlariga quyildi. Ozuqa muhitni qayta eritib yuborilmasligi kerak. Tayyor bo'lgan ozuqa muhiti sarg'ish rangga ega, biroz opal bo'lib, 8-15 °C haroratda qotgunicha saqlanishi kerak. Petri idishida qotgan ozuqa muhitini 28 °C da

TS-1/80 SPU termostatida 3 kun davomida saqlanadi.

Pseudomonas agar solingan Petri idishlari 3 kun davomida 28 °C haroratda termostatda saqlangandan so'ng hech qanday mikroorganizmlar o'smaganidan so'ng "Laminar-s" aparatida steril holatda namunamiz mikrobiologik tekshiruv uchun quyib olindi. So'nga Petri idishlari 28 °C da TS-1/80 SPU termostatida 7 kun davomida saqlandi. 7 kuni Petri idishlari tekshirilganda Pseudomonas agar ozuqa muhitida hech qanday mikroorganizmlar o'smaganligi ko'rildi.

(1- rasm).

A

Petri idishini old tarafdin ko'rinishi

B

Petri idishini orqa tarafdin ko'rinishi

1-rasm. Petri idishlariga quyilgan Pseudomonas agar ozuqa muhiti.

Agar Saburo yoki *dexostrous bersa Saburo* (SDA) - bu peptonni o'z ichiga olgan yuqori oziqlantiruvchi vosita turidir. [1] U dermatofitlarni va boshqa turdagi zamburug'larni yetishtirish uchun ishlatiladi va Nocardiya kabi filament bakteriyalarini

yetishtirish uchun ishlatiladi. Tadqiqot va klinik yordam uchun foydali.

№	Tarkibi	gram/litr
1.	Pepton	10,0
2.	Glyukoza	40,0
3.	Agar-agar	20,0

Yakuniy pH qiymati 25 °C da 5,6± 0,2

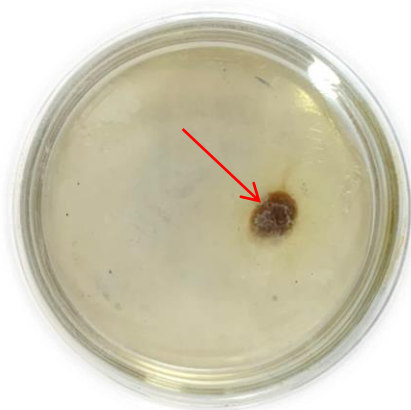
Sabouraud Dextrose Agar zamburug', mog'or va atsidofil mikroorganizmlarini yetishtirish uchun ishlatilishi mumkin. Patogen zamburug'lar, ayniqsa teri infeksiyalari bilan bog'liq bo'lganlarni yetishtirish uchun ishlatiladi. Ushbu vosita kosmetikadagi mikroorganizmlar va qo'ziqorinlarni aniqlash va oziq-ovqat mahsulotlarini mikologik baholash uchun ham javob beradi.

Ozuqa muhitning tarkibi Yevropa farmakopeyasi tomonidan tasdiqlangan. Dekstroza fermentlangan uglevod, uglerod va energiya manbai hisoblanadi. Pepton aralashmasi mikroorganizmlarning rivojlanishi uchun zarur bo'lgan oziq moddalar manbai: azot, vitaminlar, mineral tuzlar va aminokislotalar. Dekstrozning yuqori konsentratsiyasi va past pH bu vositani zamburug'lar uchun tanlab oladi. Georg va boshqalar shuni ko'rsatdiki, uchta antibiotik bilan to'ldirilgan ushbu agar og'ir ifloslangan sinov materiallaridan patogen zamburug'larning izolyatsiyasini sezilarli

darajada yaxshilagan. Selektiv muhitni tayyorlash uchun steril sharoitda quyidagi antibiotiklarni qo'shing: 0,4 g sikloheksimid, 20 birlik penitsillin, 40 mg streptomitsin.

Ishlatishdan oldin Sabouraud agar shishasidan alyuminiy qopqoqni olib tashlandi va rezina tiqinni steril paxta doka bilan almashtirildi. Sabouraud agar bilan shishani eritma to'liq eriguncha qaynab turgan suv hammomida saqlandi, 45-45 °C haroratgacha sovutib olindi.

50 °C va 4-5 mm qatlamli steril Petri idishlariga quyiladi. To'liq qattiqlashgandan so'ng, muhit 37±1 °C haroratda 45-60 daqiqa davomida quritiladi. Ushbu shaklda Sabouraud agar 28 °C haroratda 10 kun davomida nazorat qilish uchun foydalanildi. **Agar Saburo** ozuqa muhitida hech qanday mikroorganizmlar o'smaganligi ko'rildi (2- rasm).

A

Petri idishini old tarafdin ko'rinishi

B

Petri idishini orqa tarafdin ko'rinishi

2-rasm. Petri idishlariga quyilgan Pseudomonas agar ozuqa muhiti.

Vismut sulfit agar (BSA)- selektiv va differentsial vosita bo'lib, uni izolyatsiya qilish va taxminiy identifikatsiya qilish uchun ishlatiladi. *Salmonella* spp, *Salmonella Typhi* ga alohida e'tibor qaratilgan.

52.33 gram vismut sulfit agarni distillangan 1000 ml suvda eritib tayyorlab olamiz. Muhitni to'liq eritish uchun aralashmani qaynaguncha qizdiring. Vismut sulfit agarni

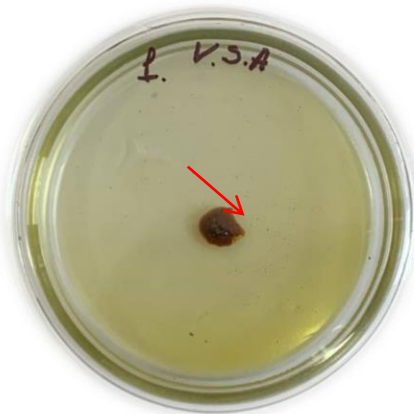
sterilizatsiya qilish uchun avtoklav yoki fraksiyonel sterilizatsiya orqali tozalab olinadi. Vismut sulfit agar solingan Petri idishlari 3 kun davomida 28 °C haroratda termostatda saqlangandan so'ng hech qanday mikroorganizmlar o'smaganidan so'ng "Laminar-s" aparatida steril holatda namunamiz mikrobiologik tekshiruv uchun

quyib olindi. So'nga Petri idishlari 28 °C da TS-1/80 SPU termostatida 7 kun davomida saqlandi. 7 kuni Petri idishlari tekshirilganda Pseudomonas agar ozuqa muhitida hech qanday mikroorganizmlar o'smaganligi ko'rildi.

(3-rasm)

№	Tarkibi	gram/litr
1.	Pepton	10,0
2.	HM Pepton B	5,0
3.	Dekstroza (glyukoza)	5,0
4.	Natriy fosfat	4,0
5.	Temir sulfat	0,3
6.	Vismut sulfit ko'rsatkichi	8,0
7.	Yorqin yashil	0,025
8.	Agar-agar	20,0

Yakuniy pH qiymati 25 °C da 7,7± 0,2

A

Petri idishini old tarafdin ko'rinishi

B

Petri idishini orqa tarafdin ko'rinishi

3-rasm. Petri idishlariga quyilgan Vismut sulfit agar ozuqa muhiti. Mannitol-nitrat ozuqa muhiti. Enterobakteriyalarning harakatchanligini tez aniqlash uchun ozuqa muhiti hisoblanadi.

№	Tarkibi	gram/litr
1.	Pepton	10,0
2.	Bakteriologik agar	15,0
3.	Kaliy nitrat	1,0
4.	Mannitol	7,5
5.	Fenol qizil	0,04

Yakuniy pH qiymati 25 °C da 7,6± 0,2

22,04 g Mannitol-nitrat ozuqa muhitni 1 litr distillangan suvda suyultirildi. Yaxshilab aralastiring va qizdiring. Tez-tez aralastirib, qaynatib oling. To'liq eritmaguncha bir daqiqa qaynatib oling. Kolbalarga ustunlar balandligi 6-7 sm bo'lguncha quyiladi. 121°C da 15 daqiqa sterilizatsiya qilinadi.

So'nga Petri idishlari 28 °C da TS-1/80 SPU termostatida 7 kun davomida saqlandi. 7 kuni Petri idishlari tekshirilganda Mannitol-nitrat ozuqa muhitida hech qanday mikroorganizmlar o'smaganligi ko'rildi (4- rasm).

A

Petri idishini old tarafdin ko'rinishi

B

Petri idishini orqa tarafdin ko'rinishi

4-rasm. Petri idishlariga quyilgan Mannitol-nitrat agar ozuqa muhiti.

Kartoshka dekstrozi agar- zamburug'lar va mog'orlarni yetishtirish, aniqlash va sanab o'tish uchun vosita.

№	Tarkibi	gram/litr
1.	Dekstroz	20,0
2.	Bakteriologik agar	15,0
3.	Kartoshka	200,0

Kartoshka dekstrozi agar APHA va FDA tomonidan zamburug'lar va mog'orlarni yetishtirish uchun tavsiya etiladi. Bundan tashqari, zamburug'lar va bakteriyalarni aniqlash uchun ularning hujayra morfologiyasini o'rganish bilan parallel ravishda yoki shisha mikrokultura usullarida foydalanish mumkin.

Bakteriyalarning ko'payishini yo'q qilish uchun ushbu umumiy vositaga kislotaga yoki antibiotiklar qo'shilishi mumkin. Oziq moddalarga boy asos (kartoshka ekstrakti) mog'or va bakteriyalarning ko'p o'sishiga

Yakuniy pH qiymati 25 °C da 5,6± 0,2

yordam beradi. Dekstroz - uglerod va energiya manbasini ta'minlaydigan fermentlangan uglevod. Bakteriologik agar qattiqlashtiruvchi hisoblanadi.

200 gramm pustidan ajratilgan kartoshkani 1 litr distillangan suvda 500 ml qolguncha 3 soat davomida qaynatib pishirib olindi. So'ng aralashmadan eritmani ajratib olish uchun 8 qavat dokadan aralashmani o'tkazib eritmani ajratib oldik. Eritmaga 15 gramm Agar-agar va 20 gramm Dekstroz qo'shib yaxshilab aralastirilib qizdirildi. To'liq

eritmaganuncha bir daqiqa qaynatib olindi. 15 daqiqa davomida 118-121 °C da Avtoklavda sterilizatsiya qilindi. 45-50 °C gacha sovutib, yaxshilab aralashtiriladi va Petri idishlariga quyiladi. So'nga Petri idishlari 28 °C da TS-

1/80 SPU termostatida 7 kun davomida saqlandi. 7 kuni Petri idishlari tekshirilganda Mannitol-nitrat ozuqa muhitida hech qanday mikroorganizmlar o'smaganligi ko'rildi (5- rasm).

A

Petri idishini old tarafdin ko'rinishi

B

Petri idishini orqa tarafdin ko'rinishi

5-rasm. Petri idishlariga quyilgan Kartoshka dekstrozi agar ozuqa muhiti.

Xulosa.

Tenebrio molitor lichinkalaridan ajratib olingan yog'ning miqdori to'liq tahlil qilindi va asosli ishlab chiqarish tarmoqlari uchun standartlari olindi. mikrobiologik tahlil jihatidan 3 xil turdagi ozuqa muhitlarida turlicha zararlangan bakterialarga qarshi

faolligi amaliy jihatdan tahlil qilindi va birinchi va ikkinchi turdagi ozuqa muhitlarida bakterialar faolligi pasayishini kuzatish imkonini berdi. Uchinchi turdagi ozuqa muhitida esa hech qanday mikroorganizmlar o'sish intensivligi kuzatilmaganligi aniqlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar (Reference List)

1. Adámková A., Kouřimská L., Borkovcová M., Kulma M., Mlček J. 2016. Nutritional values of edible Coleoptera (Tenebrio molitor, Zophobas morio and Alphitobius diaperinus) reared in the Czech Republic. *Potravinárstvo Scientific Journal for Food Industry* 10(1), 663-671.
2. Khujamshukurov, N. A., Abduolibov, M. Z., Salomova, S. S., Kh, K. D., & Aliqulov, S. M. (2023). ORGANIC PRODUCTION-PROBLEMS AND THEIR SYSTEMIC SOLUTIONS. Iqlimning davom etayotgan o'zgarishi sharoitida oziq-ovqat xavfsizligiga erishish uchun agrobiologik xilma-xillikni o'rganish, saqlash va barqaror foydalanish muammolari, 750-759.
3. Collavo A., Glew R.H., Huang YS., Chuang LT., Bosse R., Paoletti M.G. 2005. House Cricket Small-scale Farming// *Ecological Implications of Minilivestock*. Pp.515-540.;
4. Ramos-Elorduy J., Gonzalez E.A., Hernandez A.R. & Pino J.M. 2002. Use of Tenebrio molitor (Coleoptera: Tenebrionidae) to recycle organic wastes and as feed for broiler chickens. *J. Econ. Entomol.* 95(1): 214-220.
5. Khujamshukurov N.A. 2011. Alternative protein products. *J. XXI-technology*. №4 (5):14-15
6. Salomova, S., Abduolibov, M., Kuchkarova, D., Feruzakhon, A., Razikova, M., Ismoilova, N., & Khujamshukurov, N. (2023). TENEBRIO MOLITOR BIOMASSASINING BAKTERIAL MIKROFLORASI. Namangan davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi, (7), 189-202.